

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
8 August st. v.
20 August st. n.

Ese în fie-care duminică.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 32.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

O m u l.

— Din Poveștile Peleșului. —

(Încheiere.)

Nenumărate erau bine facerile lui Emanuil. Copiii lui Ilie îl iubiau mai pe sus de toate și femeia lui Ilie trebuia numai decât să întrebe pe Manuil, se fie ajutată de Manuil astfel încât Ilie începuse să devie cumplit de gelos. În fie-care zi el trată pe tânărul servitor tot mai rău, și-l apăsă cumplit cu munca: Însă Emanuil nu se plângea nici odată. Lui nici prin minte nu-i trecea, că Ilie poate să fie gelos. El gândia numai că inima i s'a impetrit, fiind că-i merge bine.

Într-o zi ierăși se duse Emanuil în oraș. El vânduse tot ce era al lui Ilie și ce era al seu. Câștigul seu propriu îl dăruise tot, încât nu-i mai rămăsese nimic, când se apropiă de dânsul un om, care perduse amândouă brațele și-l rugă să-l ajute cu ceva. Nici odată nu se atinsese Emanuil de avutul lui Ilie: însă acum el credea că nu face un lucru rău și puse ceva bani în tașca nenorocitului. În același moment el se simți apucat de grumazi: „Ha! tâlharule! Cersitorule!” strigă Ilie infuriat. „În sfârșit am pus mâna pe tine, ticălosule. Îți voi arăta ție, prefăcutule, ce gândesc de tine; așa-mi furi avutul meu și-mi răpești nevasta mea!” Și cu un ciomag cioturos și cu o mână de fer Ilie începuse să bată pe Emanuil. Sângele se sui lui Emanuil în față. El vroia să se apere. Însă după un moment de cugetare, el lăsă brațele în jos, cu toate că loviturile picau peste dânsul ca grindina. Dar nu trecu mult și se adunară împrejurul lor oameni mulți. Ier sora fetei celei orbe se asvêri cu curagiu asupra lui Ilie.

— Să nu maltratezi pe binefăcătorul teu, pe binefăcătorul meu! Să-ți fie rușine!

Atunci Emanuil se întorse cu fața de tot palidă spre Ilie și uitându-se la dânsul cu ochi schinteietori i dîse:

— Ne-am sfârșit socotela, Ilie!

Și se făcu nevădut.

Ilie se apucă de cap, nu se mai putea ține pe picioare, și de abia putu articula: „Acesta nu era altul decât prințul nostru, prințisorul nostru; moștenitorul nostru”. Totă piața era în mișcare. Mulți alergau în toate părțile să aștepte pe principe, pe iubitul Manuil. Alții certau și băteau pe Ilie, care dăduse fericirea tuturor prin fapta lui cea nesocotită. Dar nici pe Ilie nime nu putea să-l mângâie, nici pe Manuil nimeni nu-l mai putea afla.

Manuil fugise atât de iute pe cât îl purtau picioarele lui cele tinere, și de tot departe, în locul cu po-

rumbul cel nalt, el se trânti la pământ. Astfel ședea el ascuns sub foile cele late ale plantelor și plângea precum nu a mai plâns dela mărtaza mamei sale! „Acum știu ce e ingratitudea!” dîse el suspinând, și-și atingea pumuul de dinți, de-i eși sângele din buze. „O mamă! mamă! Pot suferi toate, numai rușinea nu!” De abia pronunțase aceste cuvinte, și pusnicul stă dinaintea lui, pînd cu dulceță mâna pe umăr.

— Uită-te, — i dîse pusnicul, — mai cunoști tu pe Rada ta cea mică?

Emanuil se uită uimit la feta cea frumoasă, care se uită la dânsul cu ochii ei cei negri și pătrundători, lăsând în urmă să pice genele-i de mătase ca un vâl peste fața-i care se roșise. El nici că putea vorbi de admirațiune și de uimire. El uită chiar să-i dea mâna, căci tot se uită la dânsa.

— Nu-i așa, — dîse pusnicul, — că ți-am păzit proprietatea mai bine decât tu pe cea a lui Ilie? Eu nu am dat-o nimănui!

Emanuil se uită înspăimântat spre pusnic și puse capul în pept ca un copil vinovat.

— Nu este dat nimănui a face binele pentru altul, — urmă pusnicul. Aceasta a fost o eroră din partea ta, fiule.

— Dar am și plătit-o aspru! — răspuse tânărul cu fața infocată și cu lacrimile în ochi.

— Aci însă te așteptă respalata, pe care de abia o meriți! — dîse pusnicul, și arătă ierăși spre Rada, care se uită dela unul la altul cu ochii plini de mirare. Dar acum se petrecem împreună câteva ore vesele, înainte de a te porni ierăși la lucru.

Rada pregăti o mesă întăritore în partea esterioră a peșcerei care-și schimbase cu totul aspectul sub degetele ei gingașe. Jur împrejur atârneau școrțele pe care ea dânsăși le lucrase și pusnicul purta o cămașă țesută și cusută de dânsa. Straele ei însă erau de o rară curățenie și Rada arăta cu mândrie cărțile, ce cetise cu învățătorul ei cel iubit.

Atunci Emanuil se intristă din nou.

— Vêd, că în toate zilele me fac mai prost, — dîse el. Nu am timp de învățat, și am să fiu nedemn de tine Rado!

— Caută-ți altă muncă! — răspuse pusnicul, — și întrebuintează ceea ce câștigi, pentru a învăța!

— Dar săracii! — replică Emanuil.

— Mai sînt și alte moduri de a face binefaceri: sînt și binefaceri spirituale.

Emanuil petrecu în peșteră câteva ore fericite. Însă sorele eră spre apus și coloră munții de prin prejur cu culore purpurii și violete, pe când valea începea a se învâli în umbre albăstrii.

— Trebuie să te pornești înainte de a înnoptă de tot, — duse pustnicul.

Emanuil se uită îndepărtare cu ochii plini de tristare. Astă-dată inima-i era grea de tot. Rada-l reținea ca un magnet și ultima încercare fusese foarte amară. Pustnicul nu părea că observă esitațiunea lui și-l împingea la pornire scurt și cu severitate. Lui Emanuil i-se părea că pustnicul devenise acum aspru și că totă lumea era transformată. El se scobori în vale cu mult mai încet decât altă dată. Pote de dece ori ochii lui se uită în noapte. Rada sta în lumina roșietică a soarelui și-i făcea din mână: ier el își strînse inima cu mâinile și trimise de odată o durere, pe care nu o putea suporta. De ce-l trimisese pustnicul în noaptea aceea? De ce nu putu el se aștepta să-l găsească? De ce trebuia el să-și câștige cu greutate ceea ce era să-l poată la nivelul fetei? Pustnicul devenise de o asprime neînțeleasă și gândia Emanuil, se culcă sub o stâncă

în vis vedu el pe mama lui, cum ea vindecă neamărați bolnavi prin punerea mânilor. El tresări de odată și sări în picioare sub cerul cel plin de stele.

— Vreau să mă fac medic! Astfel ajut celor care sînt în suferințe.

El se scobori în vale și intră la un farmacist.

— Poți să mă iei ca ajutor?

— Ce poți face?

— Pot să caut ierburi, să le plantez și să le cresc, a nimic.

Farmacistul surise, dar surisul nu ținu mult timp, ci tinerul, care de astă-dată se numia Manea, arătă mare pătrundere de spirit și o hărnicie ne mai pomenită. Pe lângă celelalte lucrări ale sale, el învăța și noaptea și de și pe lângă aceasta învăța și pe copiii rai fără plată. Aceste erau pomenile lui, căci banii cari i câștiga i întrebuița pentru propria sa învățură. Nu era el demult la farmacist, că s'a serbat în țară o mare sărbătoare: împărătesa dădu soțului un fiu, căruia i se puse numele Trandafir, și care buia să înlocuiască pe moștenitorul cel pierdut. Emanuil surise dureros:

— Nime nu mai întreabă drăgă mine! — duse el lucră din seară până în dimineață. Și un medic bun *lorcă ceva. Frate meu nu are decât să fie Rege!*

Silințele lui cele peste fire fură în fine recompensate și talentul natural moștenit dela mamă, i era mult! Nu sfârșise încă studiile sale, și de aproape de departe toți îl chiamau în toate satele, unde nu i se află un bolnav. Adese el cugetă plin de dor la țară, însă cu certindinea, că o va reaflă, îndată ce o câștigă. În acel timp iubirea lui cătră știință era mare decât ori ce altă simțire. Pentru întâia-și oară el nu cugetă numai a servi altora, ci doria să dețină și ceva prin propria sa putere. Trăsurile feței făcuse fine și marcante prin încordarea continuă a frunții sale; ochii i schinteiau și se retrăsese în fundul capului de mult ce nu dormia noaptea. Însă toți îl au tot atât de mult pe cât era iubit mai înainte și mult. Și când dăcea numai doctorul Manea, toate irile erau vesele și inimile ingrigite se umpleau de bucurie.

De odată pică bolnav la pat moștenitorul Trandafir. Bôla era atât de grea în cât nime nu mai credea că va scăpa. Împărătesa însă auzise de medicul cel nou și pe care-l iubea copiii și trimise să-l aducă. A lui Manea bătea foarte tare, când el intră în palatul părinților, și unde fie-care pas i aducea aminte de copilăria sa și din care el însuși se esilase într'un moment de mărire și de apucătura copilărească. Tatăl său nu-l recunoscă și se uită la el plin de grige, când

se apropiă de patul fratelui său, care zăcea bolnav de morțe. El cercetă de aproape pe copil și dăse pe urmă: „Cred că-l putem scăpa!“

Lacrimile curgeau din ochii împărătesei pe fața ei cea aspră și plină de mândrie, de care tremură chiar soțul ei. Emanuil petrecea ziua și noaptea lângă micul Trandafir. Într'o seară copilul pică într'un somn foarte adânc. Emanuil rugă pe părinți să se odihnescă și ei, căci nu mai era nici un pericol. El promise că va sta trez. Pe la mezul nopții bolnavul cel mic se trezi, întinse amândouă mâinile spre frate-sau cel strein, îl luă de gât și-l sărută. Dar acesta i șopti la urechie: „Di: Emanuile“. Vocea sonoră a copilului respunse „Emanuile!“ atât de lin, atât de dulce, precum urechile lui nu-și mai auzise numele de mulți ani de zile. Copilul adormi ierăși. Când se trezi ierăși de dimineață, pericolul era delăturat. Gratițudinea părinților era mare. Ei nu mai vroiau să se mai depărteze din casa lor acela care scăpase pe copilul lor din gura morții. Însă nime nu fu în stare să reție pe tinerul medic. Nici rugăminti, nici promisiuni nu avură vre-un efect; astfel încât împărătesa se întorse în contra lui cu mânie, ea care mai înainte l'ar fi îmbrățișat cu plăcere.

Emanuil cugetă să se ducă, să-și aducă pe Rada și să-și ia de soție. El credea că acum a câștigat-o. Când el se gândia la acesta, intră la densusul pustnicul:

— Băiete, — i duse bătrânul, căruia i tremură barba împrejurul buzelor, — me tem că respalata bine meritată, pe care o aștepti, e pierdută pentru tine. Trimisesem pe Rada în vale, ca să devie perfectă în toate virtuțile femeiești, și ietă că-mi vine șcirea, că ea vră să se mărite acolo cu un altul.

Sângele încrunță ochii lui Emanuil încât nu vedu dinaintea lui, decât fulgerând.

— Aceasta este grija ta cea părintească? — strigă el; — astăzi vroiam să o primesc din mâna ta — și tu m'ai pus numai la o încercare în mod neomenos! nimic nu era adevărat din câte mi le spuneai. O, aș pute să innebunesc! El luă pe moșneg de umere, îl scutură cu putere și-l împinse dela sine. Acesta își perdă cumpătul, se lovi cu capul de un colț ascuțit al unei petre și îndată sângele începă a curge.

Emanuil vedu îndată ceea ce făcuse, se asvêri în genunchi lângă bătrân și făcu tot ce putu pentru a-l readuce la sine, căci el pierduse cunoștințele. În fine pustnicul își deschise ochii și mișcând buzele cu mare greutate el duse:

— Copilul nemulțămitor!

Pe urmă ochii i se închiseră, el suspină adânc și-și dete sufletul în brațele tinerului, plin de desperare.

Emanuil îl chiamă cu cuvintele cele mai dulci și-l rugă să-l ierte. Dar era pre târziu. El pierduse tot, tot — tată, amic, logodnică — tot și peste toate și inima sa cea veselă și nevinovată. El dispără din locul unde trăise până acum și se infundă în singurătatea Buceciului.

Însă nu ținu mult timp, și se duse vestea de densusul prin țară, căci el nu putea să se lasă de a vindecă ciobanilor oile cele bolnave. În curând veniră și oameni la densusul. Toți credeau că e făcător de minuni. Ei îl numiau pe scurt numai — Omul! și îndată ce se făcea cineva bolnav său nenorocit, toți veniau la Om. Acesta însă era atât de serios, par că ar fi fost de o sută de ani. El nu mai șcia că era tiner, atât de tare i se îngreuiase inima prin fapta ce făcuse, și pe care nu o mai putea îndreptă. Din acel minut el pierduse din aducerea lui aminte imaginea mamei sale. Astfel el locuia singur numai cu suferința sa cea mare și făcea tot binele ce-l putea face, el, omul cel strein, spre

care nime nu se uită decât cu sfilă și cu respect, dar care nici odată nu primiă cuvinte de mulțămire, căci neconținut audia în inima sa cuvintele: „Copil nemulțămitor“ astfel precum eșise dintre buzele singurului și unicului seu amic.

Atunci se îmbolnăvi din nou micul Trandafir. Nime nu pută da de urma lui Manea, medicul cel bun, și fiind că copilul neconținut strigă „Emanuil“, toți di-ceau, că el trebuie se mōră, căci chiamă pe fratele seu cel mort, pe care nu-l vĕduse nici odată. În adevĕr copilul se sĕvĕrși după câteva zile. Muri și tată-seu de durere și tot poporul eră fōrte întristat, căci nu mai avea împĕrat.

De odată se auđi o veste straordinară: „Emanuil trăieșce!“ Acĕsta veste se respândise din sat în sat și din cetate în cetate. Nime nu putea află, cine vorbise mai înainte despre dĕnsa. Înșĕ se vĕđū o fĕtă fōrte frumōsă cu un om bĕtrān, cari umblau cercetānd. Peste tot locul ei vorbiau despre Emanuil și cāută sĕ-i dea de urmă. Astfel ajunseră ei și la Buceciu și cio-banii le arĕtară calea, care duce la — Om.

Omul stă rađimat de o stāncă și se uită dinain-tea lui cu mare întristare. Ei stătură dinainte-i mult timp și se uitară la dĕnsul.

De odată el rădică ochii și strigă:

— Rado! și Ilie! Voi atci! Ce vreți voi dela mine!

— Pe împĕratul nostru! — respunse Ilie, care se asvĕrli în genunchi dinaintea lui. Ah! stāpāne! Poți se niți vre-odată ingratitudinea mea!

Emanuil trĕsări, din cap până 'n picioare, și-i dișe:

— Eu? sĕ te iert? Mulțāmītă lui Dumnezeu, că pot sĕ te iert! Înșĕ tu! Rado? unde-ți este bărbatul? — și împrejurul buzelor sale se vĕđū o mișcare plină de amărăciune.

— Nu am bărbat! Totdeuna ți-am rĕmas credin-cioșă și te-am cāutat în tōtă țĕra, al căreia împĕrat ești, căci tatăl teu și fratele teu au murit.

Emanuil se cutremură. El trebui sĕ se rađime de o stāncă.

— Rado! — dișe el. Nu sūnt vrednic de tine. Eu sūnt ucigașul tatălui nostru.

— O șciu! — respunse Rada. O șciu de mult. El mi-a spus'o în vis și mi-a spus și unde te pot află.

— Și tu vii la mine?

Emanuil și-acoperi fața. Ea însă i trase mânăle jos și se asvĕrli în brațele lui.

Atunci se umplură jur împrejur tōte vāile de stri-gate nenumĕrate.

— Se trăieșcă împĕratul nostru! Împĕratul nos-tru! Împĕratul nostru cel bun! Tatăl celor sāraci! Apĕr-ătorul celor slabi! acel ce scapă pe toți din tōte nevoile!

Și — o mirare! — toți acei căroră el le făcuse vre-un bine-l incunjurară, i sārutară mânăle și picio-rele și vestmintele, și-l chiamau într'un suflet — „Ma-nuil, și Manea, și doctor, și împĕrat“.

El stă ca amefit și se uită la Rada care-i făcea semne din cap. În fine el o luă de mână și dișe:

— Ietă aci împĕrătĕsa vōstră, fĕta cea mai cre-dincioșă care a fost vre-odată. Fără de dĕnsa nu m'ați mai fi putut află!

Cete nesfirșite îl incunjurară, și se luară după dĕnsul până ce-l aduseră în palatul seu. Mulțimea creșcea și creșcea pe calea sa și toți vorbiau de bine-facerile, pe care el de mult le uitase.

Ilie intră indată în serviciul împĕrătĕsc și trebui se alerge se afle pe toți, acei cari fusese dați afară din cauza lui.

Rada trăiă bine și frumos lângă Emanuil și cu un sārutat i rĕspindiă grigile de pe frunte, când gan-durile îl luau înainte de-și reamintiă ōra cea mai ne-norocită a vieții lui.

Ei avură copii mulți și frumoși, a căroră copii de mult au încetat de a mai trăi.

Muntelui însă și astăzi i dișe tōtă lumea: Omul!

Carmen Sylva.

La lumina Lunii.

e Ceriu regina nopții pășeșce măestōsă:
Ducĕnd a lumii taine în spaciul înfinit;
Iĕr fața-i arginție, în Bistrița duiō să,
Cu Ceriul dimpreună se vede oglindit.

Tăcerea e adāncă și frunđa neclintită;
O barcă dela țĕrmuri acum s-a dispilit,
Și sbōră pintre unde se duce rătăcită:
Pe luciul lin al apei la punctul seu dorit.

E nōpte 'ncântătōre și plină de uimire;
În suflete trezeșce misteriosul dor:
Sus este frumuseșce feerică privire,
Jos lacrimi și durere speranțe și amor.

Oh! câte lacrimi grele, în ochiul omenirii,
Acum în astă ōră odihna a ascuns;
Și câte lacrimi stōrse de tainele iuhirii;
Sūnt nevĕđute āncă de ochiul cel de sus.

Dar Luna care fuge și barca ce pluteșce:
Și stele și lucefĕri cu tōte au hotar;
Dar vai! numai durerea, ce lumea lānțueșce,
În veci neodihnită se sbuciumă amar.

G. I. Lazariu.

Classicism, romanticism și naturalism.

— Studiu estetic. —

(Urmare.)

Artiștii scot pe om de pe teatrul vieții și lasă sĕ lucre numai calitătĕle, pe cari le fac actori de sine stătători. În luptele vieții, nu mai ia parte om cu om, ci idei cu idei.

Virtutea se pune în potrivă păcatului, frumseșca în potriva uriciunii, vitejia împotriva lașitătĕii, tĕria în potriva slăbiciunii, cu un cuvĕnt idei cu idei vin în atingere, și nu om cu om.

În creațiunile acestor artiști nu veđi om care pe lângă virtute sĕ aibă și stimulate și momente de păcat, nu veđi om frumos, care se aibă și părți urite, nu onest care sĕ sĕvĕrșĕscă și o ticăloșie în vieța lui, nu un vitez care sĕ aibă și momente de lașitate. Virtu-țile și păcatele cari sub mână artiștilor au luat locul ōmenilor în lume, lucră de sine, și prin sine, fără con-siderare la împregiurările ce le-au causat, fără respect la lumea din afară, care pune hotar la ori ce lucrare prin împregiurări favoritōre ori nefavoritōre.

Ideile sūnt perfectiuni apriori, fără cauze și fără împregiurări, cari sĕ le hotăreșcă activitatea, ca și Dđei, cari sūnt scoși din lume și puși între sfere, unde nu au de ce se împedecă, unde pot voi și lucră liber fără nici o piedecă și fără nici un alt stimol decât esența lor de a fi așă și de a lucră așă precum sūnt făcuți de inchipuirea scornitōre a artistului.

Da, a artistului, căci acela care-și face un Dumnezeu scos din natură, face tot ceea ce face cel ce-și pune idea în locul omului, idea care nu are nici părinți, nici trup, nici bôle, nici nervi, nici aer în care se trăiescă nici bucate cu care să se hrănescă, nici pământ în care să se întorcă.

Acela ce-și face Dumnezeu, ca și artistul ce cu disprețul adevărului își face fantasmagorii zidite din idei, trăiesc în minciună și se hrănesc cu ea. Urmarea minciunii e desamăgirea. Și idoli și ideile personificate, trăiesc pentru omul prost, și numai până atunci până când ochiul e orbit de splendoră lor, îndată ce dă omul peste o desamăgire în cunoștința, ce o avea despre idoli și idei, își ia idolii de un picior și trage cu ei de vétră, își ia idealurile de codă și le svêrle în vezduh de unde le-a cules.

Astfel Avram din biblie, ducând o telegă de Dumnezeu ciopliți la tîrg, troenindu-se în tină, și ne putînd eși, a strigat odată: „Dșeilor, dēcă sînteți sfinți și Atot-puternici scôteți telega din noroi” vîdînd însê că ei se odihnesc în pace, a luat ciomagul la ei și mi i-a făcut praf.

Acēsta zidire de idoli și idei fără trup, cu totul afară de lumea simțurilor, e aceea ce în filosofie se numește Idealism, și acest idealism e primul stadiu a scrutării după adevêr.

El e pentru filosoful ce caută adevêrul acel stadiu de scrutare, care e pentru un cioban cînd caută o ôie rătăcită, și i găseșce flôcele și ôșele, împrășciate, ier alătura urme de ghiară de lup, și tăvălituri prin ierbă cari arată urmele harjonelii mai multor lupi ce și-au împărțit prada. Ciobanul ia semn, côrnel și flôcele ca să le arete stăpînului și-și dîce: „ôia e în burta lupului”; ier idealistul dînd peste o desamăgire, culege cîte o remășiță din idealurile lui sfêrticate, ca să se rectifice înaintea lumii pe care a înșelat-o și-și dîce cu ciobanul, „adevêrul e în folele realității, însêdar îl caut prin nori”.

Acesta e idealismul, și desamăgirea i vine necondiționat în urmă.

Se dîce, că cu minciuna prânșeci dar de cînat nu mai cînezi. Așă e! Diua idealistilor, și a lumii, căreia i place a-și eși din hotară, însê, e mare ca dîlele din poveste. Se a rēversat de dî cu Homer și sôrele a ajuns la amișdî abiă în seclul nostru.

Idealismul, care-și are basa mai mult în frumos de cît în adevêrat, tocmai pentru că e așă amăgitor în frumșeta lui, a fost prețuit de lume pînă ce lumina dîlei, i veniă costiș, astădî însê cînd lumina i cade în creșcet, lumea vede că e un chip făcut din negură, care sub sôre se resfiră și se ridică în aer.

Idealismul în șciințe se a început cu începutul omenimii, cu crearea Dumnezeilor minciinoși și a poveștilor, și în potriva tuturor descoperirilor șciinței în decursul timpului a remas tare și amăgitor prin grațiile lui, pînă în diua de astădî, cînd începe a slăbi.

Filosofii greci, ca să nu mai pomenesc de filosofii religioși a altor popôră, se au hrănit cu ideale. Plato după învățaturile lui Socrate, strecorate din rătăcirile sofistilor, a zidit stat, societate, religiune și tot ce face viața omenescă, din ideale. El a ridicat lumea în aer, a scos-o prin abstracțiuni din elementul pe care și prin care, trăieșce, a ridicat-o de pe pământ. Și din învățaturile lui Plato se-au hrănit filosofii viitorimei și toți întemeiatorii de religiuni și legi.

Și fiind că cum am dîs mai sus, artele merg mână în mână cu șciințele sêu mai bine es din acestea, îndată după Plato a urmat un alt filosof cu simțuri estetice, Aristotele, care pe scheletul idealismului, a încarnat legile artelor, în deosebi a poeziei.

Și aceste legi, cari îmbracă frumosul ideal în hai-

ne, în formă vrednică de el, proporționate, și orbitore pentru vederea necumpenită, aceste legi estetice basate și cauate de ideal, au remas neștrămutate, pînă în dîilele nôstre, ba și-au găsit proptele puternice în timpuri mult mai luminate ca acelea, au găsit spriginitori propoveduitori ca Boilau, Saint-Reuv, La Harp, Lessing și alți ômeni mari pe vremea lor.

Fiind că e dovedit mai mult prin esperință decăt prin analiza sufletului omenesc, că artistul nașce și nu se face, e lucru firesc că au fost artiști și înainte de a esistă legi estetice. Artistotele și a belit legile de pe lucrările de artă, hrănite de idealuri, a unor scriitori ca Homer, Aeschil și Sofocle etc., a unor sculptori ca Praxitele și Phidias, și a altor artiști neajunși încă, dela cari ne-au rēmas cele mai frumôșe, dar nu-și cele mai adevêrate modele de artă.

Legile idealistului sînt legile idealului, cari geniu de sine le crează și le urmază, și legile scrise a lui Aristotele ca și a urmașilor sêi critici, sînt numai esplicarea artelor și nici de cum creatorul lor. Principiul căruia se închină artistul e singurul lui isvor, singura lui lege și îndreptar în creare.

Destul atăta că legile lui Aristotele, cuprind tôte normele, peste cari unui propoveduitor a Idealismului, nu-i este iertat a trece.

Și acēsta propoveduire pe calea artelor cu mijlocul frumosului, acēsta propoveduire a idealului abstract, prin legi și forme tot atăt de abstracte și lipsite de adevêr, se numeșce Classicism.

Clasicismul a fost singura scriere artistică iertată și frumôșă acum de 2000 și atătia de ani.

El se-a ținut tare împotriva tuturor esperințelor nefaste și a desamăgirilor ce ne indică istoria, se a ținut fiind că eră frumos și ochilor spre orbire, orbire mai mult provenită involuntar, fiind că omul la nimic nu e mai aplicat din natura lui, ca la eșirea din sine, și la minciună îmbrăcată frumos.

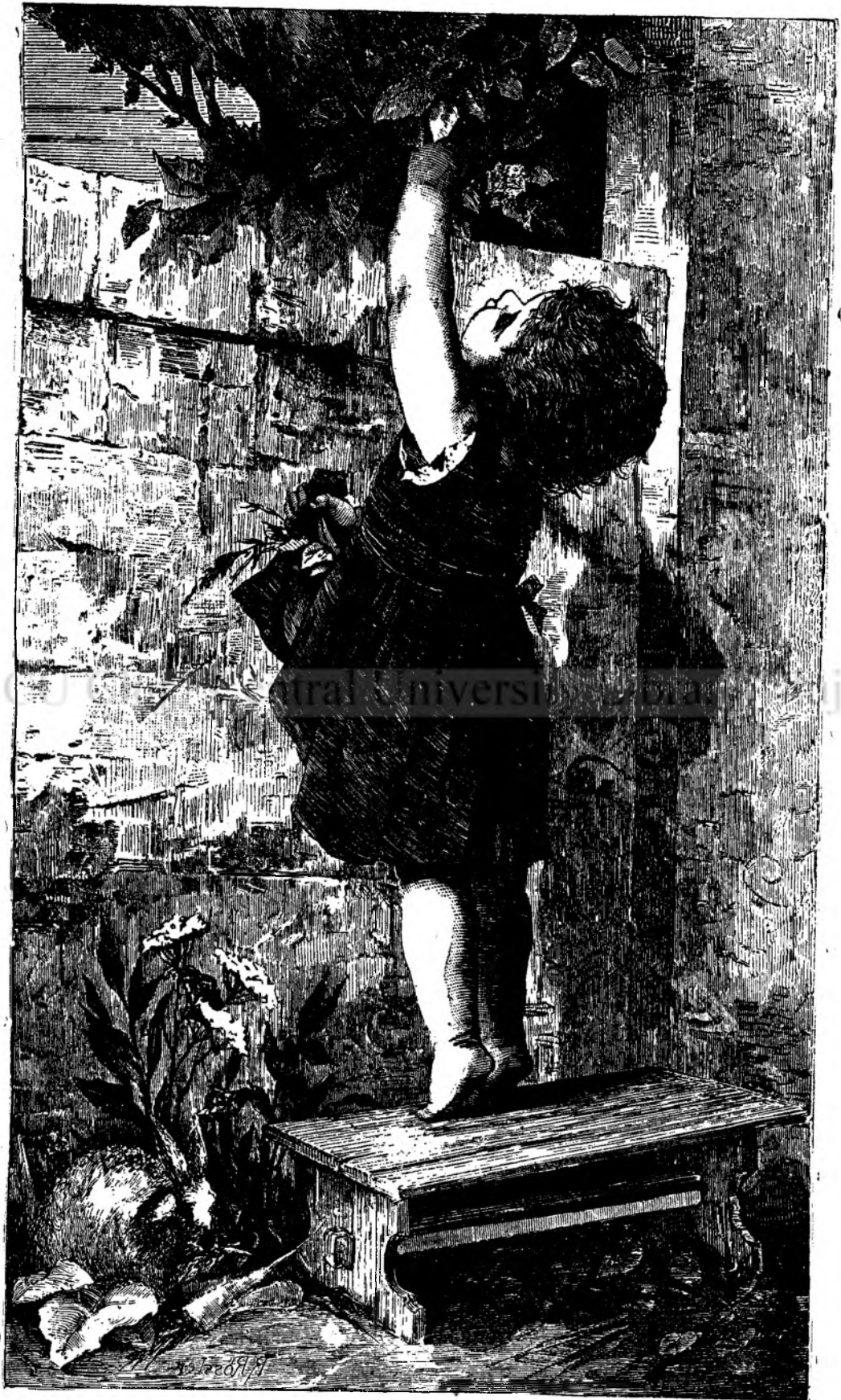
Pentru că minciuna cu grațiile ei, dă un loc de un rēcoritor rēpaus omului eșit pe un moment din necasurile, însuficiențele și pécatele dîlnice a lumii. Omul se lēgână fericit în minciună, dar amar el cînd minciuna se descopere, cînd idealul se resfiră, și omul care se-a încuibat și-și a găsit fericirea în el, cade la pământ.

Scriitorii classici din Grecia veche credincioși idealismului, credincioși ênsuși religiunii lor cu Dumnezeii zidiți din idei intrupate, au pus pe scenă idei de sine stătătore, sêu Dumnezeii abstracti. Dramaturgii au înscenat o papușerie de idei, sculptorii au săpat figura Dumnezeilor și a ômenilor în forme, pe cari în lume nu le găsim.

Ei au scos tot, ce e frumos din femeile tôte și au încarcat pe trupul Vinerei. Ier ômenii cari nu trăiesc în lumea ideală ca artiștii, vîdînd astfel de perfecțiuni, se silesc a deveni așă a trăt în lumea ideală, și astfel se fac vênători de umbre, se espun la cel din-tăiu paș în lume celei mai cumplite desamăgiri. Și desamăgiri repețite aduc cu sine, precum se dovedeșce ênsuș în istoria filosofiei. pessimismul și în urmă scepticismul, care e coperișul tuturor relelor și rătăcirilor, care însê în lume se arată în fôrte mulți indiviđi, cari căduți din idealele lor se dau lenei, și se indoiesc ênsuș de esistența proprie.

Classicismul e isvorul tuturor rătăcirilor, pentru că omul singur e aplicat a fi clasic în cuetările, așteptările și planurile sale, mai ales în vrăsta cînd încă nu l'a deprins esperința ori dascăli cu minte la realitate. Ce se alege de om acum dēcă acēsta aplicare de idealismu deșert i-o mai hrănesc și scriitori puternici la cuvênt?

Publicului din teatru la representația unei drame clasice, i se pare că călătoreșce în o lume necunos-

Iepuraşului.

cută, o lume frumoasă și cu recore, unde toate bunurile se dau cu lingura cea mare, unde dușmanii adevărului, și ticăloșii ajung la rău, unde însuși bunătatea și dreptatea ta te apără de a fi o victimă în lume; omului i pare că visează lucruri din raiu. Îndată ce a eșit însă din teatru decât omul e cu minte, își dăse așa: „E foarte frumos, dar nu e adevărat!”

Ier decât omul, ce le ascultă, e pre îmbătat de fantasti, ca să înțeleagă că tot ce a auzit e o frumoasă minciună, atunci mai curând ori mai târziu vine realitatea și-l desamăgește!

Dar să aduc exemple:

Legile dramei clasice, arată puterea cuvântului d. e. ca cel mai puternic mijloc de exprimare a sentimentelor. De aici vedem în dramele grecești clasice, declamări așa lungi, unde lupta sufletescă, acela ce o suferă, în loc să o exprime în faptă, o spune din gură în formele cele mai frumoase, după rima cea mai aleasă și pe metrul cel mai cu efect.

E bine, unul ce suferă de muscăria amorului de pildă, credeți că e în stare a o spune asta? Acela ce declamă iubitei sale sentimentele lui grozave de amor, fiți siguri că nu le simte, ier acela ce întru adevăr simte puterea amorului, acela de comun e tăcut, gânditor, și vorbește mai mult în graiul eloquent a unei priviri, a unui gest de neastempăr, ori a unei fapte grabite și necoapte.

Acela ce e viteț întru adevăr nu o spune, nici amenință pe dușman cu pomelnice lungi de viteji din trecut sevrșite de el și strămoși; el crășnește din dinți, stringe din punni, mesoră cu ochii, și lovește de sfarmă.

Sentimentele adevărate nici odată nu sunt așa vane ca să se arete singure ori să se laude, ele sunt modeste și gata la trebă numai. Credinciosul nu umblă făcând cruci late nici începând rugăciunea domnului cu: „Sfânt tatăl nostru care ești în ceriu!” el e credincios în tăcere.

Onestul nu dăce nici odată că „Nu voi fi eu acela, care voi face cutare ticăloșie! El sevrșește fapta bună și tace. Classicismul prin urmare se ar putea cu drept numi fariseism.

Se pôte foarte bine cunoște fariseismul classicilor și pe basa unei esperințe curat psihologice. Omul sguduit de o patimă ore care, totdeauna e pre preocupat de ea, ca să mai pôtă face retorică, ca să o mai pôtă și povesti. Patimile tari, totdeauna se manifestă în afară prin acțiune, mai mult decât în cuvinte, și oacă obiectul patimei e aprôpe, ea se realizează, s'au debarcă momentan. Nu e acesta însă păcatul cel mai mare a classicismului.

(Va urmă.)

Sylvio.

Suvenirii și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Eu din partemi nu le conturb speranța, de și așa fi cu mult mai aplecat se le dau sfatul românesc „se-și puie pofta în cuiu.” Eu cred mai mult în vitalitatea poporului românesc decât se pôtă ajunge jidani prin apucăturile lor stăpân în acea țără; am convingerea cumcă geniul cel bun al României și înțelepciunea bărbaților conducători, va veghiă ca poftele Alianței se rămână pentru vecinicie numai pofte și România se nu devină „Palestina” europeană proiectată de Alianța israelită.

România este silită să se apere de jidani ca de o bôlă ce o amenință cu periclitarea vieții și a viito-

rului. Motivele cari o silesc și i comandă la acesta sunt foarte serioase și grave, sunt de primul ordin din punct de vedere al ideii de stat românesc și al economiei naționale.

Cu permisiunea cetitorilor voiu rămâne puțin aci pentru a atinge unele din ele.

XLII.

Apărătorii Jidanilor purced în căldurosă lor apărări din principiul umanității.

— Cum — esclamă dênșii — în suta a 19, în epoca de lumină, de libertate pe toate terenurile, și de toleranță să se mai suferă persecuțiuni întră ômeni?! Pentru ce se nu se permită și ovreilor să participe la beneficiile statului în care trăiesc?!

De aceste resonamente și imputări aspre întimpnăm neintrerupt, cari toate mănecă din idea umanității. Și de orăce se ia acesta idea de basă pledările lor de multe ori au produs mare efect cu deosebire asupra ômenilor necunoscători de lucru și de impregiurări, ômeni de aceia cari sunt deprinși a vedé în tot omul om inzestrat cu toate însușirile ce le pretinde umanitatea. Frumoasă, sublimă idee este idea de umanitate, și este mai frumos când trăim cu dênșă și ne mulțumim cu dênșă ca idee.

Dară îndată ce căutăm realitatea ei la jidani, ne tređim în o amară amăgire. Ideile de umanitate ca și cele de patria și patriotism sunt cu totul străine la jidani. În staturi mari precum în Franția unde ovreii sunt foarte puțini în proporțiune cu Francesii, 49 mii față de 40 milioane, ômenii nu pot pătrunde așa ușor în studiarea unui nēm, nu pot să-i cunoască așa de bine încât le lipsesc seu nu atributele de umanitate. Aș dori ca toți apărătorii lor din punct de vedere al umanității se poftescă a merge mai întâiu prin țeri locuite de ovrei precum în România (și anume în Moldova), în Bucovina seu în Galiția. Săm convins cumcă aci vor caută cu lampa lui Diogen la jidani atributele de umanitate și idealurile lor umanistice.

Mișcările antisemitice pornite în timpul din urmă contra jidanilor din Germania, ma a parte și în Ungaria, apoi isgonirile lor din Rusia din timpul mai prôșpet, pledază în destul pentru părerea de sus, sunt destule dovedii pentru a convinge pe ori cine cumcă dênșii în genere nu sunt a se pune în cadrul umanității. Este semn bun cumcă acuma și aceia cari apërau pe jidani altă-dată i combat prin întruniri, jurnalistică și scrieri speciale.

Voiu reproduce la acest loc unele păreri estrase din o scriere germană intitulată: „Die Juden und der deutsche Staat”,* din care cetitorul va vedea cum este judecat ovreul chiar de cătră nēmț, carele este cunoscut de filosof și carele înainte cu vre-o 10 ani și mai bine voia se germanizeze chiar România prin jidani.

— Este cunoscut cumcă condițiile de esistență ale societății moderne omenești, cer restringerea și înfrânarea egoismului individual prin considerarea națiunii și a statului, cer ca individualitatea se cedeze intereselor comune și naționale, și că acesta considerare și acest devotament trebuie se existe în natura cetățenilor. Însă ființa jidovescă este contrarie acestui principiu.

O rasă care a inventat dogma poporului ales, care în religiunea sa nu are decât cultul profitului material; care în ideile ei de drept nu se conduce decât de profit; care socotește aritmeticește categoriile morale; care face din tot, însuși din familie, un obiect de speculă și recunoște profitul personal ca principiu al esistenței sale; în vreme ce urește munca. O asemenea

* Veđi „Rom. Liberă” dela 1881 în mai mulți numeri.

rasă este contrarie statului și dușmană omenirii. Singura posibilitate a existenței națiunii jidovești a înțelesu-o istoria de seculi, răspândindu-o desmembrată peste tot suprafața pământului, ca omidele asupra unei grădine și înregistrând în contrai opiniunea poporilor și a seculilor.

Numele de jidan are în toate limbele aceeași semnificare; el este pretotindenea expresiunea unui simțământ de reprobare, când e vorba de tendințe și de dispreț, când e vorba de caracter.

Numai singur simțământul de reprobare și de repulsiune ce Jidanii au inspirat la toate poporale și în toate timpurile este de ajuns pentru a judecă pe Jidani.

Instinctul unanim al tuturor poporilor și al tuturor timpilor, nu pôte fi nefundat.

Îngăduirea emigrării Jidanilor în un stat este urmarea unui simțământ de umanitate rătăcit, pentru că prin acesta se păcătușce nu numai contra națiunii respective ci și în contra ideii de umanitate, nefind nici drept nici uman a se vătămă binele unei națiuni, adeca a majorității în folosul minorității jidane. Dar acesta este tot odată și o rătăcire politică, pentru că prin introducerea unui element eterogen care nu se asimilază cu națiunea, se strică unitatea națională care este prima condiție de vitalitate și de putere a unui stat.

În vederile acestor păreri pronunțate de un străin nime nu pôte face României imputare pentru că combate judaismul ca ostil intereselor statului, nime nu pôte pretinde că guvernul și legislațiunea țării se îngăduiescă copleșirea țării cu acest dușman periculos.

Dar se vedem ce dice nēmțul mai departe.

Particularitățile Jidanului, tocmai, îl sustrag dela influințele culturale.

Legile morale pe Jidan nu-l ating, căci el nu trăieșce cu poporul ci ca escepțiune.

Jidanul trăieșce între celelalte poporă numai ad interim, ca într'o călătorie de afaceri, înima lui — ori cât de puțină are, bate numai pentru Israil.

Jidanului i lipseșce idealul moral. Preveniența amicală, confidența, care este rezultatul onestității personale, pe dēnsul nu-l provocă la reciprocitate, ci abuzul ce face cu dēnșele, i servă spre a se feri pentru el ēnsuși de asemenea slăbiciuni pe cari, el le speculează la cei ce le au. Exploatarea acestor simțăminte este vocațiunea Jidanului. Căile Jidanului nu sânt drumurile cele mari ale progresului omenesc, ci porțița de din dos și drumurild piezșse.

Egoismul lor parasitic i face incapabili de a fundă un stat propriu și neprimitori de ori ce îmbunătățire, pe câtă vreme vor avé în jurul lor asupra cui se eserceze aceste ēnsușiri.

Jidanii n'au avut nici odată un patriotism local desinteresat. Patriarhii lor au emigrat unde i ducea instinctul profitului. Favoruri i-au transportat în Egipt, și apoi alte mai bune perspective i-au îndemnat se emigreze în alte locuri.

Jidanului i lipseșce organul pentru a simți bucurie desinteresata.

El nu simte în existența sa nici o trebuință, nici o nevoie morală. De aceea Jidanii sânt singurul popor din lume, fără simțul de patrie.

Jidanii n'au făcut nici odată comunitate cu țera care i-a purtat în sinul ei; ei nu s'au putut obicinui nici odată a se simți ca fii a unei țeri ci au ramas totdeauna vagabunđi, cari amestecă întru un singur simțământ și specula, interesul, originea și religiunea lor,

și pentru cari patriotismul se manifestă numai în păstrarea legăturilor între dēnșii, adeca a legăturilor dintre o bandă ce din întâmplare se află în cutare seu cutare ospătărie.

Ocupația lor din toate puterile în acea ospătărie este de a despoiă pe fii casei, cari i-au adăpostit. Decă însă din întâmplare se cere în interesul general al casei, vre-o contribuțiune între toți locuitorii casei, atunci din partea lor se alege mult sgomot dar puțin lucru.

După cum Jidanul subordinează profitul în relațiunile sale de familie, tot asemenea subordinează și persoana sa proprie. Sub apăsare el este tărăitor; în fața indulgenței este obrasnic. Unde are de câștigat nimic nu pôte se-l ofenseze, unde plăteșce își crede totul permis. Astfel pune mișelia în locul demnității și fanfaronada în locul onōrei.

Creștinul își scrutază faptele după datoriele morale și trebuie se se pună în armonie cu acestea. Jidanul n'are de a se preocupă decăt de formalitățile ce-i sânt prescrise spre a face pe Jehova eternul seu creditor, pentru că relațiunile dintre dēnsul și Jehova sânt cu totul lipsite de respect; în privința spiritului acestei formalități el n'are nici o legătură.

Acest cult de cuvinte însă, de forme mōrte, uscă inima și de aceia cruđimea și lipsa de inimă caracterisază totă viața și istoria Jidanilor.

Totă lumea Jidanului se învêrte numai în jurul profitului material. Relațiunile sale cu Ddeu sânt basonate pe profit. La profit îl încercă Ddeu și din cauza profitului el i se supune lui. Alte motive i sânt necunoscute. Religiunea lui este religiunea profitului, nicăiri nu se găseșce în ea un scop mai înalt.

Lumea nu angajază pe Jidan a se pune în armonie cu dēnsa ci numai a profită de dēnsa. El nu are nici o trebuință morală, nu caută armonie, nici mulțumirea conșcinței, nici recunoșcința ci numai profit. Pentru Jidani Sămbeta nu este o đe de odihnă și de expansiune morală, o đe de bucurie și de adevărată sərbătōre, ci o đe de formalități, de serviciu și de subtilități spre a îndeplini contractul lor cu Ddeu.

Profitul este mobilul ori cărei relații ale Jidanilor. Sarah alungă din casă pe Hagar spre a remănē lui Isac moștenirea. Și istoria lui Iosif, cu totă poesia cu care e țesută, se învêrteșce tot numai în jurul profitului. Iosif este conducătorul fraților sei în Egipt. Căt de uimiți remăn aceștia, când după cumpărarea produselor în Egipt ei iș regășesc banii lor în sac! căt de neînțelșă și de stranie le pare lor neinteresarea. Apoi încheierea acelei intrige și frumoșe parabole, este că Iosif cu ai sei au stors țera și și-a umplut buzunarele.

În mâna Jidanului ori ce cestiune se preface în cestiune de bani. El este adevăratul Midas și ca Midas flămândeșce în mijlocul aurului.

Pentru a se bucură cineva de viață se cere a avé linișcea morală, ceea ce Jidanului i lipseșce.

Bucurarea de viață este simțul acordului cu sine ēnsuși; acesta însă presupune abnegațiune și devotament, pe când pentru a profită se cere intențiuni rezervate.

Jidanul s'a uscat, sa mumificat în abstracțiunea profitului. Natura vie este mōrtă într'ēnsul. Viața lui este un deșert, lumea sa, o problemă aritmetică.

Mâna Jidanului pusă pe avere, i scade valōrea, fiind că pentru dēnsul averea nu este mijloc ci scop. El întrebă despre cineva ce are ieră nu ce este.

(Va urmă.)

Dr. A. P. Alexi.

Societatea pentru fond de teatru român.

ADUNAREA GENERALĂ

deschisă la Sighetul Marmației în 7 august 1882.

Ședința primă.

Proces verbal.

La un-spre-zece ore din zi vice-presedintele Vicențiu Babeșiu deschide adunarea cu o cuvântare în care desvîltă însemnătatea întreprinderii ce urmărește Societatea.

Înainte de a trece la ordinea zilei, Dl M. Kőkényesdy ia cuvîntul și salută adunarea în numele Românilor din Maramureș.

I.

Trecînd la ordinea zilei, președintele propune și adunarea aclamă ca notari ad hoc ai adunării pe dnii Titu Budu și Vasiliu Lucaciu.

II.

Conform programei publicate de comitet, secretariul cetește raportul comitetului, în care făcî istoricul Societății dela înființarea sa pîn'acuma.

Raportul cetit prin D. Secretariu general s'a ascultat cu viuă interesare și s'a decis a se predă comisiunii pentru propuneri, cu încredințarea să facă propunere și cu privire la publicarea raportului.

/. Raportul se alătură sub /.

III.

Se dă cetire raportului cassariului.

Adunarea ia act cu mare bucurie despre progressele fondului, ieră raportul alăturat sub // se estradă pentru revedere unei comisiune de 5 membrii.

În acea comisiune se aleg Domnii Georgiu Marchiș, Alesiu Anderko, Stefanu Biltiu, Georgiu Rednic și Simeon Desean.

IV.

Se procede la alegerea comisiunei pentru primirea ofertelor și pentru înscrierea membrilor noi

și se aleg dnii Mihaiu Kőkényesdy, Joanu Popu, Alesandru Lazaru, Mihaiu Marina și Ion Bușița.

V.

Se alege comisiunea pentru esamimarea propunerilor

în persoanele Dlor Petru Mihali, Basiliu Jurca, Dr. Ion Mihali, Paul Popu și Gavril Szabó.

VI.

Dl Iosif Vulcan cetește un fragment din o tragedie compusă de D. sa

s'a ascultat cu multă plăcere și autorul fu aplaudat cu sinceră recunoștință.

VII.

Dup'aceste se cetește telegrama de felicitare venita dela inteligența din Șomcuta mare se ascultă cu plăcere.

/3 Telegrama se aclude sub /3 la acest proces verbal.

În fine defigându-se terminul ședinței viitoare la 11 ore a. m. din ziua următoare, președintele redică ședința la 1 ora după mîdădi.

Titu Budu
Dr. Vasiliu Lucaciu
notari ad hoc.

V. Babeș
vice-președinte.

*

Adunarea generală continuată în Sighetul Marmației la 8 august 1882.

Ședința II.

Proces verbal.

La 12 ore vice-presedintele Vincentiu Babeș deschide ședința, și îndată se trece la ordinea zilei.

VIII.

Se dă cetire procesului verbal al ședinței trecute,

carele nedificultându-se, se aprobă declarându-se autenticat.

IX.

Se dă cetire unei telegrame sosite dela inteligența română din Bușni;

/. Se ascultă cu plăcere și sub /. se aclude acestui proces verbal.

X.

Se dă cetire raportului comisiunii pentru revederea raționiniului fondului, din care se constată, că averea activă a Societății este:

a) în papire . . . 27,695 fl. 6 cr.
b) în bani gata . . . 19 fl. 47 cr.

Suma : 27,714 fl. 53 cr.

făcînd președintele unele desluciri suplinirea documentelor devine superfluă; raportul comisiunii se primește și cassariului se dă absolut.

XI.

Se dă cetire raportului comisiunii pentru examinarea propunerilor, și în privința unor oferte intrate cu ocasiunea adunării generali din anul trecut, cari nu sînt asecurate după toate formalitățile legali, comisiunea propune ca comitetul să se ingrigescă pentru asecurarea deplină a acelor oferte.

Se primește cu unanimitate.

XII.

Ceea ce privește speșele de călătorie a v.-președintelui și a secretariului și speșele de cancelarie a secretariului, la propunerea comisiunii amintite

pentru viitor adunarea generală aplacideză speșele de călătorie pentru v.-președintele Societății, ier speșele de călătorie ale secretariului și speșele lui de cancelarie, concredre comitetului să se ingrigescă în timp bine venit pentru acoperirea acelorora.

XIII.

Cu privire la publicarea analelor Societății, comitetul se însărcineza cu tipărirea și împărțirea analelor acestei Societăți presintate în Raportul comitetului adresat acestei // adunări. Raportul comisiunii se aclude sub //.

XIV.

Comisiunea pentru colectarea ofertelor în favorul fondului raporteză, că prin subscrieri s'a oferit și s'a colectat în bani gata 500 fl. v. a.;

despre ce adunarea ia act cu vie bucurie. Lista subscrierilor se aclude sub /// și banii încasați pînă astăzi în suma de

500 fl. se inmanuează dlui vice-președinte V. Babeș, pentru administrarea la locul merit.

XV.

Vice-președintele în numele comitetului permanent depune mandatul primit în adunarea gen. din anul 1879 și provocă acesta adunare să aleagă comitetul Societății pe trieni ul următor.

Adunarea generală luând în considerațiune activitatea și zelul ce a dovedit comitetul în interesul Societății, esprime mulțămită protocolar membrilor comitetului, ieră dl Tit Bud în numele adunării generali rostește cuvinte de mulțămită sinceră și de recunoștință prę meritatului vice-președinte V. Babeș; după aceea constituie comitetul precum urmază:

considerând meritele neperitorie ale ilustratei familie Mocioniane pentru promovarea și spriginirea acestei Societăți, alege

președinte onorar pe vietă pe dl

Alesandru Mocioni;

președinte:

Il. Sa D. Iosif Hosszu;

vice-președinte pe

D. Iosif Vulcan;

secretar pe

D. Dr. Atanasiu Marienescu;

cassar pe

D. Georgiu Serb

membrii pe

DD. Vincentiu Babeș,

Basilii Jurca,

Damian Dragonescu

De altcum se lasă în voia comitetului a însărcina cu portarea cassei și cu ducerea secretariatului pe acei membrii ai sei, cari se vor rezolvă la asta sarcină.

XVI.

Constituit fiind astfel comitetul Societății, Rssimul d. G. Marchiș salută cu căldură în numele adunării generali întreg comitetul nou ales, și în specie pe nou alesul vice-președinte al aceluia, — care la rëndul seu mulțamește Societății pentru acesta distincțiune.

Adunarea generală aplaudă cu entusiasism cuvântul de salutare, și respunsul noului vice-președinte.

XVII.

Locul adunării gen. pentru anul viitor

se defige la Lipova pe dille 6 și 7 august, ier de nu s'ar puté chiar pe aceste dille, comitetul, în conțelegere cu inteligința romană din Lipova să defigă altă di din prima jumătate a lunei lui august; tot odată adunarea generală concrede nou alesului vice-președinte, ca pentru adunarea generală din 1884 să staruiesca a se defige Șomcuta-mare.

XVIII.

Pentru autenticarea acestui proces verbal

adunarea alege o comisiune de 5 membrii în persónele dlor:

Georgiu Marchiș,

Mihail Kókényesdy,

Petru Mihali,

Basilii Jurca,

Alesandru Nuțiu.

În fine mulțamind vice-președintele Vincentiu Babeș pentru cordiala primire, și pentru zelul arétat

în promovarea intereselor Societății, între aplausele adunării generale redică ședința.

Acest proces verbal cetindu-se, se verifică.

Dr. Vasiliu Lucaciu
notar ad hoc.

V. Babeș
vice-președinte.

Pentru autenticare:

Georgiu Marchiș.
Alesandru Nuțiu.

Basilii Jurca.
Petru Mihályi.

R a t i o c i n i u l

cassariului Societății pentru fond de teatru român.

dela 4 august 1881 până 28 iulie 1882.

adeca: dela adunarea generală din Baia-mare până la „ „ „ Sighetul-Marmației

P e r c e p t e.

	bani gata	papire
	fl. cr.	fl. cr.
1881. Cu incheierea socotelelor din 30 august 1881 pentru adunarea din Baia-mare s'a arétat starea cassei	307 12	25514 24
12 aug. Venitul după 76 cupóne „Albina“ pro 1 iuliu 1881, și 17 cupóne „Transilvania“ trámis prin institutul „Albina“ în valóre de 805 fl. 82 cr.		805 82
16 aug. Dl V. Babeș trámite lista despre banii încurși la adunarea generală din Baia-mare în suma de 138 fl. 50 cr.	138 50	
21 aug. Ioan Pop possessor în Dornin făcându-se la adunarea gen. din Baia-mare membru fond. trámite una acțiune „Albina“ cu nr. 2190 împreună cu cupónele pr. 1 iuliu 1882		100 —
15 sept. Ioan Drumariu adv. trámite suma de 270 fl. 71 cr. încursă ca venit curat al concertului și balului ținut 7—8 aug. în Baia-mare	270 71	
12 dec. Dl Georgie Danila primar în Huniadóra trámite suma de 25 fl. ca rata a IV-a și ultimă din datoria sa de 100 fl.	25 —	
25 dec. Dl Ios. Pop adv. în Șomcuta-mare trámite ca membru fund. suma de	100 —	
1882. Mart. 6. Pentru cupónele urmátóre:		
a) 4 cupóne de desdaunarea decimei 9 fl. 30 cr.	9 30	
b) 19 cupóne a obligațiunilor rurale à 2 fl. 50 cr.; 18 cupóne a obligațiunilor rurale à 2 fl. 25 cr.	68 —	
c) 1 cupon jàradék kólesön à 3 fl. 49 cr.; 1 cupon keleti vasut à 7 fl. 50 cr.; 4 cupóne Tisza kólesön à 2 fl.	18 99	
d) 1 cupon Siebenbürg. Bahn acție 4 fl. 37 cr.; 1 cupon 1854 sortitura 8 fl. 40 cr.; 2 cupóne 1860 sortitura à 2 fl. 4 cr. 1		

P e r c e p t e.

	bani gata	papire
	fl. cr.	fl. cr.
Triester sortitura 4 fl. 70 cr.;		
1 Dampfschiff sortitura 3 fl. 78 cr.;		
1 Rente 2 fl. 10 cr.;		
1 Siebenbürg. Obl. Ch. 4 fl. 93 cr.	32	70
6 mart. Dl Aureliu Maniu în Ora- vița trâmite după capitalul res- tante de 300 fl. cametele de 6% dela 26 aug. 1879 până la 2 ianuarie 1883 adeca pe 3 ani, 4 luni și 7 zile în suma de . . .	60	35
Pentru cupónele urmátóre :		
2 cupóne Alf. Fiumei vasut el- sób. szelvény à 5 fl. 10 fl.		
1 cupon keleti vasut I kib. el- sób. szelvény 7 fl. 50 cr.		
1 cupon rente d'aur 3 fl. 59 cr.		
4 cupóne Tisza kölcsön à 2 fl. 8 fl.		
2 cupóne renta austr. d'argint à 2 fl. 10 cr. 4 fl. 20 cr.		
2 cupóne sortitura 1860 à 2 fl. 4 fl.		
1 cupon első erdélyi vasp. részv. 4 fl. 97 cr.		
1 cupon első erdélyi vasp. részv. elsőb. 4 fl. 93 cr.		
10 cupóne földhitelintézet zálog- levél 35 fl. 25 cr.		
4 cupóne desdaunarea decimei 9 fl. 32 cr.		
19 cupóne obligațiuni rurale 46 fl. 36 cr.		
18 cupóne obligațiuni rurale 21 fl. 96 cr. Suma	160	8
Pentru cupónele urmátóre :		
4 cupóne Tisza kölcsön à 2 fl. 8 fl.		
2 cupóne rente d'argint à 2 fl. 10 cr. 4 fl. 20 cr.		
1 cupon Siebenbürg. Prior. Cup. 4 fl. 93 cr.		
1 cupon 1854 sortitura 8 fl. 20 cr.		
2 cupóne 1860 sortitura à 2 fl. 50 cr. 4 fl. Suma	29	53
S'a cumpărat trei obligațiuni à 300 fl. a călei ferate reg. ung. din anul 1869 prioritate 067655, 057656, 067830 . . .	900	—
12 maiu. Taxa de membru dela George Szerb	5	—
26 iulie. Pentru cupónele urmă- tóre :		
19 cupóne oblig. rur. à 2 fl. 50 cr. 46 fl. 38 cr.		
18 cupóne oblig. rur. à 1 fl. 25 cr. 21 fl. 97 cr.		
2 cupóne renta d'argint à 2 fl. 10 cr. 4 fl. 20 cr.		
4 cupóne desdaun decimei à 2 fl. 50 cr. 9 fl. 30 cr.		
4 cupóne calea ferată ofic. prior. à 7 fl. 50 cr. 40 cr.		
1 cupon calei ferate ardel. 4 fl. 97 cr. Suma	116	82
28 iuliu. S'a cumpărat o obliga- țiune a călei ferate ostică prior.		

P e r c e p t e.

	bani gata	papire
	fl. cr.	fl. cr.
I emissiune nr. 038888 în va- lóre nominal 300 fl.		300 —
28 iuliu. Precum și tot acelei că- li ferate o obligațiune emissiu- nea III nr. 98787 în valóre no- min. 100 fl.		100 —
Dl Babeș solvește ca întregirea pretensiunii fondului contra Il. domni Mocioni	10	—
Suma perceptelor :	1352 10	27720 6

E r o g a t e.

	bani gata	papire
	fl. cr.	fl. cr.
1881 4 aug. Pentru trãmiterea cupónelor la „Albina“	—	42
8 aug. Recompensa secretariului dlui Iosif Vulcan solvitã în bani gata pentru spese de cãlătorie la adun. generalã ținutã în 7 și 8 august 1881 în Baia-mare . . .	100	—
9 aug. Recompensa solvitã în bani gata pentru spese de cãlătorie cu acesta ocaziune a dlui vice- președinte V. Babeș	38	50
13 aug. Porto pentru primirea li- belului dela „Albina“	—	33
Cu ocaziunea scru- tãrii cassei s'au aflat spesele în suma de . . . 139 fl. 25		
Asemenându-se cu percepțiunea în bani gata	841	33
Se aflã bani gata în cassã	702	8
Și în papire	26420	6
Budapesta 5/3 1882.		

Hosszu m. p.

1882. 6 mart. Cu privire la pos- tul nr. 28 dtto 3 sept. 1880 plãtind dl Iosif Vulcan rata a IV-a cu 25 fl. obligațiunea i se predã		25 —
6 mart. Prețul obligațiunilor călii ferate din 1869 prior. 067655, 067656, 067830	815	88
28 iuliu. Prețul obligațiunilor I em. nr. 038888 și III Em. nr. 98787 (vide postul 14 a percept.) . . .	373	—
28 iuliu. Spese de porto, telegra- me și cancelarie	4	50
Cu ocaziunea scru- tãrii s'a aflat erogați- nea în bani gata cu . 1332 fl. 63 în papire	25	—
Suma erogatelor :	1332 63	25 —
Cu ocaziunea scontrarii s'au aflat		
percepțiunea în bani cu . . .	1352 10	
„ hãrtie „		27720 6
erogațiuni în bani cu . . .	1332 63	
„ hãrtie „		25 —
în cassa s'au aflat bani : . . .	19 47	27695 6
adeca în bani gata noue-spre-dece florini 46 cr.,		

iér în hârtie două-deci și șapte mii șese sute nouă-deci și cinci florini 6 cr.

Iosif Hosszu.

George Szerb
cassar.

E e h o.

O damă americană, ce avea datină a ceti toate lucrările literare nouă îndată după aparițiunea lor, odată întorcând dela biblioteca de împrumut, întelnindu-se cu un cunoscut, fu întrebată :

— Dșoră, ai cetit pe Shakespeare ?

Ea răspunsă, dându-și capșorul cam innapoi, cu o deosebită încredere :

— Cum nu Domnule ? l'am cetit îndată după aparițiunea sa !

*

— Ai înțeles, că căpitanul de marină N. a fost destituit ?

— Am înțeles da, dar ore de ce ?

— Se spune, că suferă de o bôlă de creeri și anume se a dovedit că nu e în stare a mai deosebi colorile.

— Cum așa ?

— În loc să conducă corabia în Marea Negră, unde eră trimes, a condus-o în cea Roșie.

— Sêracul ce om !

*

Un fanfaron, ce voiă să facă efect asupra damelor cu toileta și esteriorul său, comandând un Quadril, cu ocaziunea unui maial afară în liber, și aruncându-și pelerie ca să facă efect cu pèrul lui frisat, fu agrăit de un domn mai în vrăstă.

— Nepôte pune pelerie pe cap !

— De ce moșule, e mult mai bine cu capul gol.

— Me tem nepôte, să nu-ți să rēcescă partea cea mai slabă a trupului.

*

În o școlă de fete, una din eleve cetea :

„Fluturi pestriți sboră prin aer și... (stă locului) și... sarută florile câmpului.

Învêțătoreșa : — Ana, ceteșce mai departe, dar mai ântăiu spune unde a greșit Lucreția ?

— Ea s'a oprit la „sarutat“ și asta nu se cade.

*

La o esposiție de mașini, Domnitorul, s'a oprit la una și o rugat pe mașinist să o pornescă ca să i vedă umbletul.

Mașinistul cêrcă, dar mașina stă locului, nu voieșce să pornescă.

— Ce va să dîcă asta, — întrebă Domnitorul, — mașina nu i bună de ce oră nu umblă ?

— Ba i bună Înălțimea Vostre, dar nu îndrășneșce a umblă în fața Înălțimii Vostre de modestă și credinciosă ce e cătră tron.

*

Un avocat murise fără se lase după sine nici atăta cu cât să fie îngropat.

Un prietin al lui, colectând banii de înmormântare, a cerut și dela un bancher sgărcit 50 de cruceri. Acesta i dete 15 fl. și i dîse :

— Aici ai 15 fl. lasă să se îngrope 30 de advocați.

*

— Dle doctor, am aflat ieri ceva foarte picant în posesiile dvostre.

— Me bucur grozav domnul meu prè iubit, dar pot se ve întreb ce a fost acea ?

— Niște brânză de Liptau, admirabilă.

I e p u r a ș u l u i.

— La ilustrațiunea de pe pag. 385. —

Drăgălașul chip, ce comunicăm cetitorilor noștrii, reprezintă scena naivă, când o băiețică se nēcăgeșce a rumpe crengi pentru un iepuraș, care e averea ei, pentru a cărei ingrigire nu cruță nici ostên eli, nici pèriul de a cădê, ori a-și ghiera mânilor.

Se vede cum a eșit din casă descultă fără să fie observată, și urmată de credinciosul ei iepuraș, care aștêptă modest hrana sa.

I. H.

Literatura si arte.

Cunună de cântece române. Dl K. R. Kárász, va edă, o colecțiune de coruri nouê pentru bărbați, fiind ajutat de editorul din Timișora F. I. Vettel. Aceste cântece compuse pentru chor, vor fi mai mult cântece naționale româneșci, sub titlul „Cunună de cântece româneșci“, și vor eși în fasciculi lunare ; prețul 45 până la 60 cr. Se pôte cumpêră numai cel puțin o serie de 12 fascicule.

O carte despre armata română. „Gaz. de Roumanie“ află, că sublocotentul Andreiu Ubicini, fost elev al școlii St. Cyr și fiul cunoscutului filo-român Ubicini, a început o lucrare foarte importantă în privința armatei române și a rolului ei în ultimul resboiu din Orient.

✓ **Un concert la Tușnad.** Mercuri la 28 iuliu, a avut loc în Tușnad un concert la care au luat parte mai mulți membrii din societatea ungară și domnișora Areti Sotir din Brașov. S'au eșecutat, afară de uverture făcute de orchestra băilor, mai multe bucăți musicale din piano, cimbal, violoncel și chiar din tîlincă. Dșora Matilda Gidofalvi a declamat o frumoșă piesă în limba ungară. Dl baron Adam Banffy a secerat, se pare, cele mai multe aplause ; dsa, afară de câteva arii ungare eșecutate pe cimbal și însoțit de vioră, a eșecutat și câteva „arii române“ foarte gustate de public fără deosebire. „Unde ești ? Unde ești ?“ al lui Șerbănescu și „Eră luna lui Brumar“ de Cretianu, au fost cele două mîrgăritărele pe care onor. dl baron le-a oferit cu grație publicului adunat în salonul dela Wandelbahn, în sêra de mercuri 28 iuliu.

C e e n o u ?

✓ **Schimbări în ministeriul din România.** În zilele acestea au demissionat din ministeriu domni Angelescu și Urechia. Noul ministeriu se-a compus astfel : Domnul Ioan C. Brătianu președinte consiliului și ministru de resbel. D. G. Chițu ministru de interne. D. Eugeniu Stătescu ministru de justiție D. Dem. Sturdza ministru de externe. D. P. S. Aurelian ministru cultelor și a instrucțiunii publice. D. G. Leca ministru de finanțe. D. Dabija ministrul lucrărilor publice.

Elevii școlii pedagogice din Bêrlad au sosit ieri (28 iuliu) în Brașov în frunte cu vrednicul lor director dl I. Popescu și cu profesorii Hêrjescu și Antonovici. Elevii, vr'o 80 la număr, au fost înțartirați la gimnasiul românesc de aici. Școlă pedagogică din Bêrlad merită tôte lauda și pôte servi de model tuturor pedagogilor noastre, pentru că pune așa mare preț și pe praxă, pe autopsie, pe esperință, făcând tot la 3 ani excursiuni pedestre. Dl Popescu cu elevii sei a vîșitat băile dela Slănic, a trecut pe la vama Oituzului în Ardêl a venit pe la Bretze prin Prejmer în Săcele și de acolo a sosit la Brașov. Aici la noi va zăbovi 3 zile, apoi își va luă drumul prin satele dimprejur, prin Rêșnov și Zêrneșci și mai pe urmă se va întorce ier pe la Brașov. („Gaz. Trans.“)

Trupa Moceanu la Roma. „L'Italie” dela 5 august scrie: „Ieri s'era, foarte mare succes pentru danțuitorii români, dnii Moceanu, Velescu și două tinere. Danțuitorii purtau grațiosul costum al țărancilor române. S'ar puté dice, că e costumul țărancilor dela Frosinone puțin orientalisat. Musica originală, danțuri și mai originale. Publicul a fost atât de încântat, în cât cu totă căldura egiptenă, danțuitorii au trebuit să repete jocul. Nici o asemănare cu mișcarea môle încetă și lăngezindă a danțurilor orientalilor, din contră, danțurile române sânt mai vii.

Sărutarea mânei. Jurnalului parisian „Figaro”, care în astfel de materie e autoritate, i-a pus cineva întrebarea, că linérul intrând în salon pôte întinde și sărutá mâna damelor? Și fôia amintită a dat următorul răspuns: Bărbatul mai ales de e tinér, trebuie să aștepte până ce dama i întinde mâna. Ce se ține de sărut, acesta e un lucru de caracter familiar, ce nu se uneșce cu datinele din salon. În Francia la serate mari numai unei singure dame i se sărută mâna: ex-reginei din Spania. La sărutarea mânei trebuie să fim special îndreptățiți prin impregiurare, rang și încredere. Asta e părerea lui „Figaro”. Asta însă nu are valóre și la noi, căci în salonele noastre sărutarea mânei e mai tot atât de obligată ca și salutarea. Altfel nici în Francia nu se observă totdeuna regula de mai sus; se șcie cas când Victor Hugo a sărutat mâna artistei Sarah Bernhard. Adevérat, că acest sărut vineá din partea autorului dramei „Hernani”, datá „Donnei Sol”.

Un congres de véduve. Este câtva timp de când s'a intrunit, într'un templu indian un meeting de mai multe sute de véduve indigene. Acest meeting avea de scop a delibera asupra mijlócelor privitoare la sórtea lor, atât de puțin plăcută din cauza prescripțiilor legilor bramanice, cari, decă nu obligă pe véduve a se arde pe morméntul bărbaților lor, le interdice, în tot casul, d'a contractá o a doua căsătorie. Mai multe oratore au arétat cât de avantajóasă este situația véduvelor în Europa; altele au constatat că modul arderii pentru véduvele indiane dispore din ce în ce. chiar în părțile Malabarului. Congresul a votat în urmă o adresă către regina Engliterii, rugând'o, în calitatea sa de véduvă, să aibă milă de sórta véduvelor din imperiul său indian și să facă a li se da dreptul d'a se putea remărită. Să notăm că președinta acestei adunări se numeșce Dișnagur; ea este o femeia tinéră d'o frumusețe ideală.

Un marinar îndrășneț. Un Norvegian voieșce a încercá să străbatá Oceanul atlantic singur, într'o luntre cu lopeți. El crede că i va trebui 100 de zile pentru a face acesta periculóasă călătorie. Provisiunile sale se vor compune de conserve, de cafea condensată și de apă. Nu trebuie să uităm un felinar, o lulea și tun. Acest marinar îndrășneț este căpitanul Fred Norman.

Femei cu pantaloni. În Anglia s'a format o societate care se respândescă ideia îmbrăcării femeiei cu pantaloni. Acești pantaloni sânt niște șalvari ca ai Turcilor și acoperiți cu o fustă de stofă mai mult sau puțin transparentă, potrivit cu vârsta și gustul născocitoare, ceea ce face ca să fie niște pantaloni purtați sub fustă.

Au murit: Ana Andrejevici n. Czodan, soția dlui protopop Andrejeviciu din Caransebeș, în urma unui morb îndelungat, la 28 iuliu, în etate de 48 ani. — Savu Oprean, învățător român, dela a. 1849 până

la a. 1877 în Cianadul Sêrbesc, a repausat mórte grabnică la 27 iuliu, în al 57-lea an a vieții sale.

Ghicitură de șac

de Emilian Micu.

		n'o	mai	Dóm	S'o		
		ne	u	fiu	fie		
	sé	'mi	uit.	gă,	o	cu	
poi	sfin	rêsc			de	dra	B.
Ca	nu-	s'o			Mun	vré!	nos
ș-a	te!	te	Cum	cut;	V.		
	sé	vré,	cu.	aș			
	nes	Cum	Ori	aș			

Se pôte deslegá după sárutira calului.

Terminul de deslegare e 9 septembrie. Ca totdeuna, și de astă-datá se va sorti o carte între deslegători.

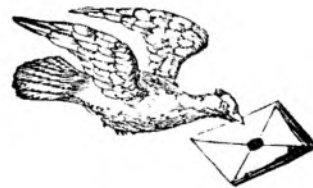
*

Deslegarea logogrifului din nr. 28 al Familiei, din care resultă următoarele cuvinte: Școla, Ebensee, Diar, Eneá, Tolstoi, Obadich, Rug, Euripide, Acliv; al căror litere inițiale cetite de sus în jos dau numele fôiei „Șeșetórea”, ier cele finale de jos în sus dau titlul poestiei „Veghiarea”.

Bine l'au deslegat dómnele și domnișórele: Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Alesandrina Ștefan, Eugenia Matei, Maria Pop, Iconia Borca; și dl Andreiu Pop.

Premiul l'a câștigat dșóra Eugenia Matei.

Poșta Redacțiunii.

Dlul S. Haditia în S. Goorgiu. Așteptăm operatul cetit în „România Juna” cu ocasiunea sêrbării pentru „Junimea”.

Dlul I. T. M. în V. Am primit, mulțămitele noastre, se va începe în anul viitor, așteptăm și altele. Salutare.

Călindarul săptămânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminică	8	20	M. Emilian.	4 54	7 11
Luni	9	21	Apost. Matei.	4 56	7 9
Mărți	10	22	Muc. Laurențiu.	4 58	7 7
Mercuri	11	23	M. Euplu Diacon.	5 —	7 5
Joi	12	24	M. Foție și Anichit.	5 2	7 3
Vineri	13	25	Cuv. Macsim mart.	5 2	7 1
Sâmbetă	14	26	Prorocul Mihea.	5 3	6 59

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.